

NOCTUA

SIVE

NOVA EX BIBLIOTHECA VETERINARIA

Kiadja az Állatorvostudományi Egyetem Hutýra Ferenc Könyvtár, Levéltár és Múzeum

27. évfolyam
(2023)
1. szám

Köszönetnyilvánítás

Köszönetet mondunk az Állatorvostudományi Egyetem Hutýra Ferenc Könyvtár, Levéltár és Múzeum és valamennyi használónk nevében mindazoknak, akik a 2022. évben a könyvtárat, levéltárat és múzeumot adományukkal, munkájukkal, tanácsaikkal támogatták.

Egy klub és egy könyvtár

1968-ban a főépület korábbi elhanyagolt szenespincéjében megnyitották az egyetemi klubot (MÁL, 1969). Közel 40 évvel később, az elsőéves hallgatóknak e sorokkal mutatták be a klubot: "Az Equus bulik a szorgalmi időszakban (vagyis akkor, amikor előadások és gyakorlatok folynak) csütörtökönként kerülnek megrendezésre. A helyszín a már említett klubhelyiség, vagyis a könyvtár épületének pincéje. A bulikon hagyományosan jó a hangulat, sok a külföldi hallgató, az árak alacsonyak, a tömeg néha nagy" (A ló..., 2006).

2016-ban a klub egy nagy felújításon esett át, a hallgatóság pedig új tanulohelyet kapott a Nádaskay terem szemejében. A 21. századi multifunkciós könyvtár már nem csupán dokumentumok tárháza, hanem egyszerre online és offline információs központ, tanuló- és kutatóhely. Szociális funkciókkal rendelkező tér, közösségi tér, amely mindezek mellett támogatja a rekreációt, a különböző ünnepek környékén látványelemekkel igyekszik kedveskedni az olvasóknak, barátságos, segítőkész és felkészült könyvtárosokkal támogatja az állatorvosi szakma fejlődését.

A pandémia elmúltával a könyvtár D épületben található olvasóterme még a Nádaskay teremmel együtt sem volt elegendő a hallgatóság igényeinek kielégítésére. Azt mondják, hogy az élet nagy szervező, így 2022 végén lehető-

séget kaptunk arra, hogy Rektor Úr támogatásával az Equus klubban is kialakíthassunk új tanulohelyeket. A klubélet természetesen minden második héten csütörtökön zavartalanul folytatódik, de a közbülső időszakokban a tanulni vágyók vehetik birtokukba az Equust. A széles sávú vezeték nélküli internet, az új áramforrások és világítás segítik a hallgatókat abban, hogy az új terekben komfortosan érezzék magukat.

90 új férőhely került kialakításra az Equusban: a bulik fő helyszínén, a táncterem elhúzható ajtóval lezárva csendes tanulásra nyílik lehetőség, a vészkijárat mellett kialakított térben kutyával is nyugodtan le lehet ülni. A "előadó" feliratú teremben a legnyugodtabb-legcsendesebb környezetre vágyók is megtalálhatják számításukat. A klubhoz tartozó asztalok és székek szintén alkalmasak tanulásra, beszélgetésre, ebédelésre, közös játékokra (a könyvtárból társasjáték is kölcsönözhető). A babzsákok lehetővé teszik a pihenést, olvasást.

Az Equus e funkciójában lassan egy hónapja tart nyitva, amely idő alatt a hallgatók birtokukba vették a tereket,

alakítottak rajta és használták őket. Reméljük, mindenki megkedveli ezeket a különleges atmoszférájú tereket, amelyek jól kiegészítik a könyvtár két szinttel feljebb található olvasótermét. Az Equus tanulohelyei hétfőtől szombatig reggel 7 és este 10 óra között várják a hallgatókat.

Az épület több mint 140 éve szolgálja a magyar állatorvosképzést, állandó átalakulásával, megújulásával követi a változó igényeket.

Irodalom

Fáncsi Tibor: Megnyílt az Állatorvostudományi Egyetem új klubja. Magyar Állatorvosok Lapja, 1969. (24. évf.) 4. sz. 218-220.

Krizsán János: Megújult az Equus Klub. Magyar Állatorvosok Lapja, 2016. (138. évf.) 4. sz. 207.

A ló a legszebb állat a világon. KIVÉTítés - Gólyahír, 2006. Különszám. p. 30.

Könyvtári katalógus

Az olvasók által használt könyvtári katalógus mögött egy összetett rendszer van, amely magába foglalja a könyvtár nyilvántartásait, legyen szó a meglévő állományról, a kölcsönzésekről, vagy az olvasók adatairól. Könyvtárunk 2020 januárjában a Liberty könyvtári rendszerre cserélte a korábban használt szoftverét. Nem sokkal később a pandémia állította újabb kihívások elé az új rendszer bevezetésének folyamatán dolgozó könyvtárosokat. A Liberty bevezetése gyors volt és a váratlan fordulat hatására teljesen áttevéődött az online térbe mind a használók, mind pedig a kollégák szempontjából.

A könyvtár minden második év őszén használói elégedettségmérést végez. Jelen elemzésünk a 2018-2022 közötti időszakot öleli fel. Azért ennyire rövid az időszak, mert 2018-ban változott a használók általi értékelés módszere: ekkortól 1-6-ig terjedő skálán kellett elhelyezni a válaszokat a nagyon elégedetlen és a nagyon elégedett között.

A könyvtárlátogatók körében igen ma-

gas a könyvtári katalógust nem használók aránya: 2018-ban 66%, 2020-ban 42% és 2022-ben 56%. Ezek alapján a COVID-járvány időszakában csökkent a katalógust nem használók aránya, de 2022-ben ismét emelkedésnek indult. Az okok felderítése még hátravan, de az mindenképpen részét képezi, hogy az olvasóterem dokumentumai a speciális szakrendnek (vagyis a témakörök szerinti rendezésnek) és a könyvtárosok segítségével köszönhetően a katalógus használata nélkül is megtalálhatók, igénybe vehetők.

A katalógust, illetve a hozzá kapcsolódó szolgáltatásokat, vagyis a kölcsönzések kezelését használók („saját katalógus”, hosszabbítás, előjegyzés, értesítések) véleményébe enged betekintést a következő rész.

A magyar hallgatók eredményei láthatók a **1. ábrán**. Mind a katalógus, mind a kölcsönzésekhez kapcsolódó szolgáltatások esetében jelentős javulást tapasztalhattunk 2018-ról 2020-ra, amely javuló tendencia, bár lassabban, de 2022-ben is folytatódott. 2018-ban a katalógussal kapcsolatban 4,62 volt az átlagos elégedettség, míg 2020-ban már 5 és 2022-ben 5,13 (a nagyon elégedett eredmény a 6 lenne).

A kölcsönzéshez kapcsolódó szolgáltatások esetében valamivel nagyobb arányú, szintén pozitív változást tapasztalhattunk 2018-ról 2020-ra. 2018-ban 4,8, majd 2020-ban 5,58, végül 2022-ben 5,5 lett az átlag.

A vizsgált hat év adatait tekintve összességében 0,5-0,7 tizedes javulást tapasztaltunk a könyvtári rendszer publikus felületét illetően a magyar hallgatók véleménye alapján, így erős 4-esről 5-ös fölé sikerült javítani eredményeinket.

A külföldi hallgatóknál szintén évről évre magasabb átlagos elégedettséget

tapasztalhatunk. Az emelkedés ebben az esetben sokkal egyenletesebb, de jól érzékelhető, hiszen míg 2018-ban 3,25-re, addig 2020-ban 3,9-re, majd 2022-ben 4,16-ra értékelték a könyvtár katalógusát (**2. ábra**).

A kölcsönzéshez kapcsolódó szolgáltatások tekintetében szintén pozitív előjelű változást láthatunk, 3,4-ről (2018) 4-re (2020), majd 2022-re 4,29-re. Összességében a 2018-as kiindulási értékhez képest közel 1 egésszel javultak az eredmények, vagyis elégedettebbek voltak a külföldi hallgatók.

A könyvtár egyik fontos publikus felülete a könyvtári katalógus, éppen ezért a használók véleménye ezen a területen is fontos számunkra. Az opac.univet.hu oldalon keresztül folyamatos fejlesztéssel, frissítéssel igyekszünk naprakészen és hasznos tartalommal ellátva biztosítani a hozzáférést könyvtári állományunkhoz, legyen az a Magyar Állatorvosi Bibliográfia (MÁOB) egy tétele, a fizikai térben elérhető anyagunk vagy valamelyik e-könyvünk.

160 éve született Plósz Béla

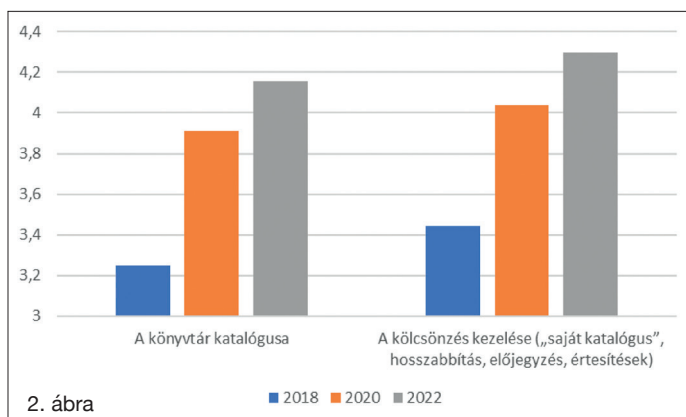
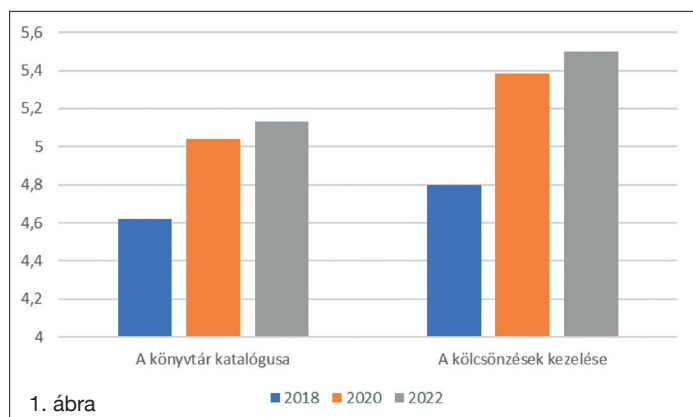
A Plószok német nyelvterületről, valószínűleg Bajorországból érkeztek Magyarországra a 18. század elején, minden bizonnyal azért, hogy a kor más bevándorlóihhoz hasonlóan gyarapítsák a török időkben meggyérült lakosságot. Míg az első nemzedékek tagjai kétkezi munkával keresték kenyerüket (egyikük éppen pék volt), a későbbi leszármazottak a tudományok iránt érdeklődtek. Az 1809-től 1886-ig élő Lajos az orvosi pályát választotta. Az 1848/1849-es szabadságharc ügyét is szakmájával szolgálta: vezette a nagykanizsai honvédkórházat, Kossuthnak pedig házi-orvosa volt. Négy gyereke született, leg-

fiatalabb fia, Béla Pest-Budán, 1863. május 19-én.

Béla annak az egykori Kunewalder-háznak, a mai Múzeum körút 8.-nak a közelében nevelkedett, ahol akkoriban az állatgyógyintézet is működött. A kerítés résein át leste meg, ahogy a tanárok és hallgatók együtt segítenek a beteg jószágokon. Különösképp a lovakat szerette meg, s érni kezdett benne az elhatározás: egyszer ő ugyancsak gyógyítani fogja őket. Apja és bátyjai az atyai vagy legalább a jogászi hivatás választásáról győzködtek, hiszen az állatorvoslás megbecsültsége akkor még jóval kisebb volt. Mihelyst 1882-ben túl volt érettségijén, Béla meg is ígérte, hogy jogot fog tanulni – de még a beiratkozás előtt ellátogatott az akkor már Rottenbiller utcai Állatorvosi Tanintézetbe, majd döntött: igenis hű marad gyerekkori elképzeléséhez.

Tanulmányaival bizonyára felkeltette tanárai figyelmét, mert 1885-ben, néhány héttel oklevelének megszerzése előtt, megkapta a belgyógyászati klinika tanársegédi teendőit Azary Ákos vezetésével. Később Thanoffer Lajos az állati szemek szövettanának vizsgálatával bízta meg, nyaranta pedig Nádaskay Béla képezte tovább bonctanból. Egyéves kötelező katonai szolgálatának szüneteiben, 1886 és 1887 között vizeletvizsgálattal foglalkozott bátyjának, Pálnak élet- és körvegytani intézetében. Közben a szőrtüszőatkák-ról szóló disszertációján dolgozott. Ennek védéséért 1891-ben a pesti tudományegyetem bölcsészdoktorrá avatta, hiszen akkoriban még nem különült el határozottan a humán- és természettudományos képzés.

Szintúgy 1891-ben a Földművelésügyi Minisztérium német- és franciaországi tanulmányútra küldte Plószt,

hogy az ottani intézményekben tanulmányozza az állatorvosi sebészetet. A fiatal doktor döbbenet mére fel akadémiánk lemaradását. Miután hazatért, a következő évben a tapasztaltak alapján szerette volna átalakítani sebész-képzésünket, ám be kellett látnia, hogy nem sokat tehet, amíg nem ő igazgatja a klinikát. Lelkesedése azonban nem tört meg, s jó szokásához híven ismereteinek bővítésével, gyakorlással és kapcsolatok építésével készült fel a megfelelő pillanatra. Az pedig 1897-ben jött el, amikor Varga Ferenc nyugalomba vonulásával az akadémia Plószt nevezte ki a sebészet nyilvános rendes tanárának, így módon a klinika vezetőjének is.

A doktor elsőként új létesítményt építtetett intézetének, benne korszerű berendezésekkel, illetve nagyteremmel az előadásokhoz és a műtétekhez. Bár a végső simítások elkészültével ráébredt, hogy a laboratóriumi munkára alkalmas helyiségekről bizony nem gondoskodott, szerencsére némi átalakítással meg tudta oldani a problémát.

Irányításával már kizárólag steril körülmények között, gondos fertőtlenítés után volt szabad operálni. Az amúgy takarékosra intő tanár egyedül a szappan használatánál nézte el a „pocskolást”, mivel az alapos tisztálkodást a kultúra fokmérőjének tartotta. Szigorúságával megszűntek az addig gyakori sebfertőzések, s bonyolultabb műtétek váltak lehetővé, melyek azelőtt az állat elhullásával jártak volna. Plósz csak olyan módszert oktatott, amelyet előbb maga is kipróbált. Ha szükségét érezte, módosított az eljárásokon vagy újakat dolgozott ki. Korábban szintén esélytelen hasi és mellkasi operációkat végezhetett el, amint alkalmazni kezdte az érzéstelenítést és az altatást az amúgy is riadt jószágok szenvedéseinek mérséklésére. Régi álmát váltotta valóra a versenylovak sántaságát okozó bántalmak orvoslásával, s ezzel hírnevet szerzett itthon és az egész Osztrák-Magyar Monarchiában egyaránt. Változatlanul kedvelte a lovakat, idővel kiismerte a különböző tenyészfajtákat. Szívélyes viszonyt ápolt a gazdákkal, akik mind többre becsülték szakértelmét és tisztelettudó modorát.

Munkabírása különlegessé tette: a sebészetben túl gyűjteményt szervezett a kóros szöveti elváltozások tanításához, részt vett a Főiskola Felülvéle-

ményező Tanácsában és az Országos Állategészségügyi Tanácsban, szakirodalmi munkákat írt, valamint előadta a törvényszéki állatorvostant és a szülészetet. A hazai és osztrák tréningtelepek, lóversenypályák ráadásul felkérésekkel halmozták el, ezért Plósznak olykor az alvásról is le kellett mondania a sok utazás miatt.

Nem csoda, hogy 1921-ben, főiskolai szolgálatának 35. évében hirtelen bejelentette nyugdíjba vonulási szándékát. Döbbszent kártársai végül tudomásul vették kérvényének méltányosságát. A sebészet fáradhatatlannak hitt tanára ekkor már a gazdálkodás nyugalmára vágyott. Még 1917-ben, Dánszentmiklóson vásárolt egy kúriát a körülötte elterülő százhektáros birtokkal együtt. Miután sikerült elintéznie visszavonulását, ide költözött, hogy jól működő gazdaságot szervezzen magának és családjának.

Alig telt el azonban néhány év, s ismét szükség lett Plósz tudására, képességeire. Az I. világháborúban, valamint az azt követő években sok ménes ment tönkre. Az állatok nagy része elkallódott, miközben a szakmában továbbra sem alakult ki egyezség a további teendőkről. A Földművelésügyi Minisztérium a lótenyésztési főigazgató vezényletével akarta összefogni a különböző törekvéseket a hazai lóállomány megmentésére. 1924-ben több jelölt közül a hajdani tanár lett a tisztség várományosa. Azok, akik ismerték őt, örömmel fogadták a minisztérium döntését, ám a sajtó egy része, például a Pesti Napló, hátsó szándékokról, piszkos alkukról írt. Az elégedetlenkedők hozzá nem értéssel vádolták Plószt, minthogy a tenyésztés nem tartozott a szakterületei közé, továbbá azzal, hogy az eredetileg felkínálnál magasabb fizetést követelt. Az előbbi szemrehányásra Plósz tizenhárom évnyi hatékony szervezéssel cáfolta rá, az utóbbiért pedig a bíróság nyújtott neki elégtételt azzal, hogy helyreigazításra kötelezte az érintett lapokat.

A doktor végigjárta az országot, a saját szemével akarta látni a magyar lótenyésztés állapotát. Az így gyűjtött adatokra építette stratégiáját, melynek fő elve az egyes tájegységeknek megfelelő fajták megőrzése vagy kialakítása volt. Mezőgazdaságunk természetes és erős testalkatú, ellenben a külföld tetszetős küllemű és mozgású jószágokat igényelt. Plósz mindkét kíváncsúnak

eleget akart tenni, mert úgy vélte, egyszerűen kell segíteni a nemzetgazdaságnak és öregbíteni a hazai méneselek hírére. Kedvezményekkel tette érdekeltté a gazdákat a törzskönyvezésben. Az eredmény: követhetővé váltak a vérvonalak, ezért könnyebben el lehetett érni a kitűzött célokat.

A köztiszteletnek örvendő doktor 1938. január 1-én végleg nyugdíjaztatta magát. Ezután már csak dánszentmiklósi kúriájával törődött. Élete szomorú véget ért. Mivel a téli hónapokat a fővárosban töltötte, 1944 decemberében itt érte a hír, hogy a közeledő szovjet alakulatok feldúlták birtokát. Unokája szerint a 81 éves Plósz nem esett kétségbe, s az újrakezdésről kezdett vele beszélgetni. Az ostrom idején a családnak többször is költöznie kellett, míg nem egy pincehelyiségben húzták meg magukat. Az idős Plósz mégiscsak megviselték a nehézségek, leginkább a szuterén nyirkos, hideg levegője. Tüdőgyulladását már nem tudta kiheverni, s 1945. január 26-án hajnalban örökre elaludt a karosszékében ülve.

Emlékét az Állatorvostudományi Egyetem, Dánszentmiklós és a magyar orvostörténet őrzi. (BBP)

Irodalom:

A Magyar Lovaregylet a mai napig sem fizette be a tavalyi adókat. Pesti Napló, 1925. január 21. 18.

Berrár Mihály: Dr. Plósz Béla nyugalombavonulása. Állatorvosi Lapok 44. (1921) 31–32.

Dr. Plósz Béla államtitkár nyugalomba vonult. Állatorvosi Lapok 61. (1938) 52.

Dr. Plósz Béla ünneplése. Állatorvosi Lapok 56. (1933) 165.

Guoth Gy. Endre dr. ny. egyet. tanár megemlékezése Plósz Béláról (1863 – 1945), születésének 100. évfordulóján. Magyar Állatorvosok Lapja 18. (1963) 390 – 395.

Magyarország, 1925. március 24. 8.

N. Kósa Judit: Régi-új lakók a dánosi Plósz-kúriában. Népszabadság, 2003. április 16. 26.

8 Órai Újság, 1924. augusztus 15. 8.

Orbán Éva: A címlapon látható képről. Magyar Állatorvosok Lapja 135. (2013) 258.

Plósz Béla - Magyar Állatorvosi Panteon (univet.hu), letöltés 2023. jan. 26.

Új lótenyésztési felügyelő. Szózat, 1924. június 27. 12.